

SVĖDASŲ VARPAS

2021 m. birželio mėn.

Nr. 6 (60)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

„Svėdasų varpai“ – jau penkeri metai!

Svėdasai – gražus miestelis tarp dviejų ežerų – tai prabėgusi visų, laikanti save svėdasiškiais, vaikystės ir jaunystės vieta. Čia išmokome skaityti ir rašyti, baigėme vidurinę mokyklą, pergyvenome istorinius įvykius. Kai kurie, palikę tėviškes, įsikūrėme ne savojoje parapijoje, o išsibarstėme po Lietuvos miestus, kai kurie – net į užsienį laimės paieškoti.

Tačiau prabėgę dešimtmečiai nenuitolino nuo gimtojo krašto, o įdiegė dar didesnę meilę Svėdasams.

Atrodo, taip greit prabėgo penkeri metai nuo 2016-ųjų liepos, kai skaitytojus reguliariai kas mėnesį pradėjo lankyti laikraštis „Svėdasų varpas“. Nuo to laiko jau išėjo 60 jo numerių!

Vieniems jis suteikė galimybę pasireikšti, kitiems praplėtė akiratį, sukėlė diskusijas. Nepamirštant aktualijų, buvo pradėta pristatyti su Svėdasais susijusius asmenis, kurie pasiekė aukštumų, istorinius įvykius, kurie artimi ir atmintini Svėdasams.

Nuoširdžiai sveikinu visus straipsnių

autorius, laikraščio leidybos pagalbininkus ir skaitytojus su šiuo kukliu, bet reikšmingu jubiliejumi, gana sunkiu pandemijos laikotarpiu linkiu visiems geros sveikatos, sėkmės darbuose, kviečiu rasti šiek tiek laiko spaudai, pažairinti kasdienybę kūrybine veikla, naujais darbais tobulinti miestelį.

Liepą pradėsime šeštuosius laikraščio „Svėdasų varpas“ leidybos metus.

Vyr. redaktorius

Stasys Gavenavičius

Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyrius

Svėdasuose gyvena ir dirba Juozas Tumas-Vaižgantas – kanauninkas, rašytojas, visuomenininkas, pedagogas, literatūros istorikas. Jo vardu pavadinta Svėdasų gimnazija. Šiai gimnazijai priklauso ir Ikimokyklinio ugdymo skyrius, įsikūręs ramioje Žvejų gatvelėje.

Vaikų darželis, dabar turintis Ikimokyklinio ugdymo skyriaus pavadinimą, buvo atidarytas 1983 m. lapkričio 3 d. Jam vadovauti buvo paskirta T. Laučiuvienė. Tuo metu veikė net 3 grupės, kurias lankė apie 70 Svėdasų miestelio bei aplinkinių kaimų vaikučių. Vėliau vaikučių mažėjo ir galiausiai liko tik viena grupė, kurią lankė apie 15 vaikų. Tada ir buvo rajono vadovų sumanyta perkelti vaikų darželį į Svėdasų gimnazijos patalpas. Tačiau bendruomenės narių ir darželio darbuotojų pastangų

dėka pavyko įtikinti rajono vadovus, kad uždaryti šio pastato, kuris yra pritaikytas ikimokyklinio amžiaus vaikams, jokių būdu negalima.

Nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. iki dabar skyriuje veikia dvi vaikų ugdymo grupės: lopšelio amžiaus (1–3 m.) ir ikimokyklinio amžiaus (4–6 m.). Darželyje dirba 3 ikimokyklinio ugdymo mokytojos, 2 mokytojo padėjėjos, muzikos ir anglų kalbos mokytojos, logopedė.

Skyriaus aplinka nuolat vis gražėja – 2018 m. buvo įrengta nauja moderni lauko žaidimų aikštelė vaikams. Deja, senam pastatui labai reikalingas remontas. Šiuo metu yra naudojamas tik vienas fligelis iš dviejų. Yra didžiulis noras nenaudojamoje pastato dalyje įsirengti salę, kurioje vaikučiai galėtų

sportuoti, šokti, dainuoti. Taip pat yra planuojama sutvarkyti takus lauke, pakiešti tvorą bei vartus. Planų ir darbų yra daug, suprantama, ne visus mes patys pajėgiam įgyvendinti.

Džiugu, kad į miestelį atvyksta gyventi daug jaunų šeimų, kurios augina ir ne po vieną vaikučių. Kadangi miestelis jaunėja, didėja poreikis ugdyti vaikus Ikimokyklinio ugdymo skyriuje. Šiuo metu jį lanko 32 vaikai. Deja, jau ne pirmus metus negalime priimti visų norinčių – laisvų vietų nėra! Telieta viltis, kad rajono vadovai atkreips dėmesį į išaugusį Svėdasų miestelio poreikį ugdyti ikimokyklinio amžiaus vaikus ir galų gale skirs lėšų antrojo fligelio remontui.

Ikimokykl. ugdymo vyr. mokytoja
Jolanta Balešienė

Ką aš maštau apie būsimą paminklą partizanams Svėdasuose?

Pastaruoju metu Svėdasų krašte aktyviai diskutuojama dėl Lietuvos partizanų atminimo įamžinimo, devyniose akmens plokštėse iškalant Laisvės kovose dalyvavusių apie poros šimtų žmonių pavardes. Labai gerai, kad šiuo svarbiu klausimu informuojama visuomenė, kad teirujamasi svėdasiškių nuomonės. Ir, žinoma, reikia palankiai vertinti laikraščio „Svėdasų varpas“ leidėjų iniciatyvą, aiškinantis, kur būtų pati tinkamiausia vieta tokiam paminklui, skelbiant rašinius ta tema. Juk, kur geriausia gyventojams išreikšti savo nuomonę, išsakyti teigiamus ar neigiamus atsiliepimus, jeigu ne savame laikraštyje, kuris mus aplanko kiekvieną mėnesį nuo 2016 metų.

Laikraščio leidėjų prašymu, keletą minčių šia tema norėčiau išsakyti ir aš, juolab, kad susidomėjęs penktajame „Svėdasų varpo“ numeryje perskaičiau gausiai iliustruotą nuotraukomis rašinį „Renkame tinkamiausią vietą paminklui partizanams“. Tiesa, straipsnyje pastebėjau ir porą netikslumų. Tiek priešrašėnuotrauka, tiek ir tekste nurodoma, kad antra svėdasiškių siūloma vieta paminklui yra gimnazijos teritorijoje, prie Malaišių gatvės. Tikriausiai, turėta mintyje Moliakalnio ar Mokyklos gatvės, esančios netoli Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos. Tuo tarpu žymiojo mūsų kraštiečio lietuvių literatūros klasiko Vaižganto gimtasis Malaišių kaimas yra tolokai nuo Svėdasų ir šio kaimo pavadinimu miestelio nei viena gatvė dar „nepakrikštyta“. Bet tai rašau tik tarp kitko, dėl tokio netikslumo nei kiek nenukenčia nei straipsnio reikšmė bei kokybė, nepraranda aktualumo, nesumenkėja gerbiamų rašinio autorių laikraščio vyr. redaktoriaus Stasio Gavenavičiaus ir doc., dr. Gvido Kazlausko pastangos labai dalykiškai, rūpestingai išanalizuoti svėdasiškių reikiamą nuomonę dėl paminklo sukūrimo ir tinkamiausios vietos jam parinkimo.

Svėdasiškiai pasiūlė net 8 vietas, kur būtų galima įamžinti partizanų ir jų rėmėjų šviesų atminimą. Žinoma, atsižvelgiant į visuomenės nuomonę, galutinį žodį turėtų tarti architektai, projektuotojai, paminkloaugininkai ir kiti specialistai. Juk tai bus ne koks laikinas ženklas, ne kokia vienadienė nuoroda,

pavyzdžiui, į kažkokį renginį. Tai bus ilgaamžis, žmonių lankomas paminklas, išreiškiantis pagarbą Laisvės kovotojams. Man asmeniškai ne visos išvardintos vietos yra priimtinos. Kai kurios vietos nutolusios nuo miestelio centro, yra per daug nuošalyje, net laukymėse, kai kurios net, atrodo, patenka į privačios nuosavybės sklypus ir pan. Man čia, kad idealiausia vieta būtų Svėdasų centre, netoli išpūdingo akmens, pastatyto minint 500-ąjį miestelio jubiliejų. Ten jau yra įrengtos dvi juodo granito atminimo lentos, įamžinusios svėdasiškius savanorius, prieskario Nepriklausomybės kovų dalyvius. Šalia tų atminimo simbolių būtų galima įrengti ir akmenines plokštes su partizanų ir jų rėmėjų pavardėmis. Tas skveras miestelio centre, jaukus, gražiai prižiūrimas, atrodo estetiškai. Netoli bažnyčia, kultūros namai (Anykščių kultūros centro Svėdasų skyrius), biblioteka, seniūnija, senelių globos namai, Alaušo ežeras, autobusų stotis, skveras su Vaižganto paminklu, kaimynystėje patrauklus parkas, kuriame jau anksčiau įamžintas Laisvės kovų dalyvių atminimas. O ir parduotuvės, turgelis, ambulatorija visai šalia. Taigi, aplinkui „verda“ gyvenimas, visuomet būna gausu žmonių, neretai sustoja ir ekskursijų autobusai. Naujasis paminklas šioje vietoje sėkmingai galėtų sėkmingai tapti dar vienu lankomu objektu.

Pritariu tiems, kurie pasisako prieš paminklinių lentų įrengimą B. Buivydaitytės aikštėje šalia jau dabar esančio paminklo svėdasiškiams Laisvės gynėjams. 2009 m. statant šį paminklą ne kartą teko bendrauti su jo autoriumi skulptoriumi Jonu Jagėla (1945–2019), o taip pat telefonu, laiškais bendravau ir su JAV Ohajo valstijoje gyvenusiu paminklo fundatoriumi dr. Zenonu Prūsu (1921–2012). Tuomet tiek skulptoriaus, tiek mecenato mintys sukosi tik apie vienintelį unikalų paminklą, skirtą visų svėdasiškių kovotojų už Lietuvos Laisvę atminimui, nekonkretizuojant žmonių, neįrenginėjant atskirų plokščių su iškaltais šimtų pavardžių. Visi jau įprato matyti paminklą tokį, koks jis yra, viskas tame skvere dera, atitinkamai suformuota, sutvarkyta. Tai puiki vieta ir patriotiniams renginiams orga-

nizuoti, ir ramiai pasėdėti senjorams, ir vaikučiams pažaisti. Kažin, ar keičiant pagal projektą sutvarkytą esamo paminklo aplinką, įrenginėjant atminimo plokštes, atliekant statybos-remonto darbus būtų pasiekti teigiami rezultatai? Ar jaukus poilsio skveras netaptų tylos ir ramybės oaze, gedulo kampeliu, it kokiomis kapinėmis?

Neabejotina, kad Svėdasuose tikrai reikėtų įamžinti visų kritusių vardan Lietuvos Laisvės ir Nepriklausomybės atminimą. Tačiau vertėtų pagalvoti ir apie tai, iš kokių lėšų tai bus daroma? Būtų geriausia, kad darbus finansuotų koks nors labdaros-paramos fondas ar valstybinė organizacija, kaip, pavyzdžiui, Gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, kad nereikėtų rinkti aukų iš vietinių gyventojų, prašyti paramos iš rajono biudžeto ar svajoti apie seniūnijos veiklai skiriamas lėšas. Ir dar. Šalyje daug kur įrenginėjami įvairūs atminimo simboliai, kuriuose nurodomos konkrečių žmonių pavardės. Ir kaip būna apmaudu, kai tenka jau iškaltas, įrašytas, išpieštas pavardes taisyti, naikinti, keisti, papildyti. Dažniausiai jau įrengus, pristačius paminklus visuomenei paaiškėja, kad ne visi žmonės, kurie to verti, yra paminėti, o kai kurios pavardės, vardai supainioti, su klaidomis paskelbti. Deja, pasitaiko, kad paskelbiamos pavardės ir tokių piliečių, kurie net nenusipelno atitinkamos pagarbos. Apie pokario metų įvykius ir tų įvykių dalyvius, liudininkus duomenys netgi istoriniuose šaltiniuose, archyvuose gali būti skirtingai traktuojami, aprašomi, vaizduojami, kartais sudėtinga atskirti, kur tiesa, o kur melas. Kur visokių kagėbistų, kompartijų veikėjų išsigalvojimai, specialiai sukurpta falsifikacija, šmeižikiški svaichiojimai, o kur visiška teisybė. Todėl ypatingai svarbu išvengti panašių klaidų, viską rūpestingai išsiaiškinti, sutikslinti ir pasiekti, kad nei vienas žmogus nebūtų pamirštas, kad visi to verti būtų prisiminti, įamžinti, pagerbti...

Vytautas Bagdonas,
Svėdasų krašto (Vaižganto)
muziejaus muziejininkas,
asociacijos Vaižgantiečių klubas
„Pragiedrulus“ pirmininkas

Europos diena Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijoje

Europos informacijos biuro darbuotojas Lukas Gylys svariai praplėtė Svėdasų gimnazistų žinias apie Europos Sąjungą

Pasauliui užsidarius karantine, vis tiek turime progų švėsti taiką ir laisvę. Tokia proga kasmet yra Europos diena – kasmetė tarptautinė šventė, simbolizuojanti Europos taiką ir vienybę. Ji švenčiama gegužės 9 d. Prancūzijos užsienio reikalų ministras Robertas Schumanas pasiūlė tai, ką tada jis pavadino „šuočiu į nežinomybę“. Šiandien turime iš to šuolio išaugusią Europos Sąjungą.

Mūsų gimnazijos mokiniai dalyvauja projekte „Mokykla – Europos parlamento ambasadorė“. Projektą koordinuoja istorijos mokytoja Gražina. Minint Europos dieną, visą savaitę gimnazijos 8-IVg klasės dalyvavo įvairiuose renginiuose, kuriuos organizavo pro-

jekto koordinatoriai. Mokiniai iš klausė pranešimus apie Europos Sąjungos ypatumus, šalis, euro zonas. Pranešimus skaitė IIIg klasės mokinės – projekto jaunesniosios ambasadorės Živilė, Agnė ir Donata. Mokiniai ne tik klausėsi pranešimų, bet ir turėjo atlikti kūrybines užduotis, dalyvavo viktorinoje apie ES. Gegužės 7 dieną pasitikome dalyvaujanti Europos egzamine. Gimnazijos mokiniai turėjo puikią galimybę prasmingai paminėti Europos dieną, pasitikrinti žinias apie Europos Sąjungą bei sužinoti daug naujo.

Balandžio 26 d. gimnazijoje vyko Europos informacijos biuro darbuotojo Luko Gylio vesta paskaita apie Euro-

pos Sąjungą. Paskaitoje dalyvavo 8, IIg ir IIIg klasių mokiniai. Lukas Gylys supažindino mokinius su ES atsiradimo istorija, tikslais, vertybėmis, ką mums duoda ES, pasidalino bendra informacija apie Europos Sąjungą, kurią turi žinoti kiekvienas ES pilietis. Taip pat svečias pristatė mokiniams Europos Sąjungos vykdomus projektus ir programas, kurios įtraukia mokinius, studentus ir mokytojus, bei pasidalino savo patirtimi bendradarbiaujant su mainų programos projektais. Taip Lukas Gylys praplėtė mokinių žinias.

*MEPA jaunesnioji ambasadorė
Živilė Pečiulytė*

Persirgusį COVID-19 gali varginti pokovidinio sindromo požymiai

Jau antrus metus gyvename siaučiant COVID-19 infekcijai, tačiau bendro apibrėžimo, kas yra pokovidinis sindromas dar nėra. Užsienyje jis vadinamas ilguoju, arba užsitęsusi, COVID-19 sindromu. Lietuvoje per 250 tūkst. žmonių persirgo koronavirusu, remiantis užsienio šalių tyrimais ir patirtimi apie 50 tūkst. greičiausiai patyrė ir pokovidinį sindromą. Įvardijama, kad bent keturias savaites išlieka daugelis ligos metu atsiradusių požymių: dusulys nedidelio fizinio krūvio metu, didžiulis protinis ir fizinis nuovargis, migruojančio pobūdžio raumenų, kelio sąnarių, širdies, galvos skausmai. Keturiems iš dešimties būdinga negrįžtanti uoslė ir skonio receptorių veikla, pakitimai širdies plote, širdies permušimai, migruojančio pobūdžio skausmas krūtinėje, skausmas širdies

plote arba kvėpuojant, padidėjusi kūno temperatūra, sausas kosulys, viršutinių kvėpavimo takų dirginimas, virškinimo sistemos sutrikimai, klausos susilpnėjimas ir regos ryškumo sumažėjimas, nemiga, atminties susilpnėjimas. Dar vieniems padidėja kraujospūdis, kitiems – cholesterolio kiekis, net atsiranda odos išbėrimų. Persirgus suaktyvėja ankstesnės įvairios lėtinės ligos, ypač pablogėja diabetikų būklė. Pokovidinio sindromo simptomai gali tęstis nuo keturių savaičių iki šešių-septinių mėnesių, o kai kurie gali išlikti iki metų.

Nustatyta, kad apie 80 % pokovidinį sindromą patiriančių asmenų sudaro moterys. Tyrimai rodo, kad dažnesnį pokovidinį sindromą lemia moters organizmo specifinis imuninis atsakas, skirtingai negu vyrų, sukkeliantis orga-

nizme išsilaikantį uždegimą, lemiantį pokovidinio sindromo atsiradimą.

Liekamųjų reiškinį po persirgimo COVID-19 ligos jaučiantiems asmenims, nepriklausomai nuo to, kur jie gydėsi – namuose ar ligoninėje pirmiausia reikia kreiptis į savo šeimos gydytoją. Šeimos gydytojas įvertinęs paciento sveikatos būklę, skirs ligonių kasų apmokėjimus būtinoms tyrimams. Jeigu reikia vaistų, nusiųs pas gydytoją specialistą, o jeigu dar rimčiau – į ligoninę.

Visi, be išimties, stebėkime savo sveikatos būklę, vartokime įvairų ir kalorinę maistą, papildykime organizmą reikiama vitaminais, sportuokime ir nugalėsime ne tik ligas bet ir po jų varginančius negalavimus.

„Svėdasų varpo“ inf.

Svėdasų seniūnijos keliuose duobės likviduojamos jau pavasarį

Svėdasų seniūnija viena iš pirmųjų, susitarusi su asfalto gamintojais, pradėjo tvarkyti seniūnijos kelius. Jau suremontuota Vaitkūnų Beržynėlio gatvė, kurioje reikėjo užtaisyti apie 100 m² duobių. Pavienės duobės panaikintos Daujočiuose, Svėdasuose, ant tiltų ir kt. Limitas viršytas.

Buvo problemų dėl miško kirtėjų gadinamų kelių, bet pavyko susitarti su miškų urėdija, kad miškovežių srautus nuo Denionių ežero paribių biržių nukreiptų nuo Būtėnų pagrindinės gatvės seniūnijai palankesne kryptimi. Malonu, kad vietiniai kirtėjai visada atsižvelgė, derinosi, prašė leidimo pasinaudoti geru pašalimu. Vieną apgadintą keliuką miško kirtėjai net nugreideriavo savo sąskaita.

Per pirmąjį pavasarinį greideravimą nugreideruota 77,5 km žvyrkelių, tai kainavo 6592 eurus. Pradžiuo

Palyginimui – Vaitkūnų Beržynėlio gatvė šiemet ir pernai. S. Rasalo nuotrauka

tai, kad pirmą kartą seniūnija sulaukė skambučių iš žmonių, kurie pagyrė greideravimo kokybę.

Didelė problema – kelias kiaulių komplekso link. Čia tiek duobių, kad visos seniūnijai skirtos lėšos sueitų jo sutvarkymui. Esu įsitikinęs, kad šventė

ateis ir į šį kelią. Šiuo metu analizuoju, kad panaudojus kitokią žvyro frakciją būtų galima dar šiais metais duobes panaikinti, kad po pirmojo lietaus darbas nenueitų per niek.

Svėdasų seniūnijos inf.

SKAITYTOJAI RAŠO

„Svėdasų varpo“ redakcija daug dėmesio skyrė ir skiria partizanų kovų aukų pagerbimui ir jų atminimo įamžinimui. Gera, kad artėjant laikraščio jubiliejui redakcijos iškelta mintis pastatyti paminklą partizaninių kovų atminimo įamžinimui įgavo atgarsį visuomenėje ir paskatino imtis realių veiksmų. Būtų graži dovana laikraščio jubiliejui, jei jo iškelta idėja būtų realizuota, pastatant gražų, didingą paminklą gerai matomoje vietoje prie kelių sankryžos, netoli Svėdasų kapinių, kur ilsisi ir partizanų artimieji.

Akad. Albinas Kusta

Dar kartą nuoširdžiai dėkoju už kantrybę ir pasiukojimą leidžiant „Svėdasų varpą“.

Dėl paminklo partizanams. Tinkamiausia vieta prie kapinių. Juk tenai partizanų tėvai, broliai, seserys – bus tikras, kompleksiškas panteonas. B. Buivydaitės aikštėje jau turime kovotojams už Laisvę paminklą. Neperkrau-

kime statiniais aikščiu. Labai pasvertai iškalkime, įrašykime partizanų pavardes. Viena, atsiras apsišaukėlių, kita, ne visi partizanai buvo tikri kovotojai už Laisvę. Buvo ir kerštautojų, neapgalvotų sprendimų, dėl to, buvo nužudyta ir nekaltų žmonių.

Atsitiktinai teko išgirsti Svėdasuose prie išspausdintų partizanų pavardžių skelbimo lentoje kritiškų pastabų kai kurioms pavardėms. Gali viena ar antra pavardė mesti šešėlį visiems. O tai, būtų negerai.

Doc., dr. Juozas Lapienis

Kai skaitau elektroninį „Svėdasų varpo“ leidinį ir matau Svėdasų miestelio vystymąsi, jo ateitį, norisi pasakyti, kad reikia antro gražaus didingo, atspindinti partizanines kovas, paminklo. Svėdasų centre galima pastatyti akmenines lentas su partizanų vardais ir pavardėmis, šalia – nemažą akmenį su įmontuota iš metalo išpjauta figūra.

*Menininkas
Klemensas Zabulionis*

ĮDOMU ŽINOTI

Jungtinėse Amerikos Valstijose mirė seniausia amerikietė

Turėdama 116 metų, 2021 m. balandžio 17 d. mirė amerikietė Hester Ford, gyvenusi Šiaurės Korolinos valstijoje. Seniausia amerikietė turėjo 288 palikuonis: 12 vaikų, 48 anūkus, 108 proanūkius ir 120 proproanūkių.

Šiuo metu seniausias gyvas žmogus pasaulyje yra 118 metų turinti Japonijos gyventoją Kane Tanaka, gimusi 1903 m. sausio 2 d.

„Svėdasų varpo“ informacija

ATITAIŠYMAS

Laikraščio 2021 m. gegužės mėn. numeryje, straipsnyje „Renkame tinkamiausią vietą paminklui partizanams“ įsivėlė klaida – straipsnyje ir po nuotrauka neteisingai įvardinta viena Svėdasų gatvė: Moliakalnio gatvė klaidingai pavadinta Malaišių gatve. Atsiprašome.

Redakcija

Vyr. redaktorius Stasys Gavenavičius
tel. 8 677 71514

Leidėjas Svėdasų literatų klubas „Sietuva“
kodas 154314137

ISSN 2424-5801

Redakcinė grupė:

Inga Kilienė tel. 8 687 57137
Liveta Malcevičiūtė, tel. 8 605 00761

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“,
Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt
Maketuotojas Rimantas Leitanas